

Yttrande över Låt fler forma framtiden - betänkande av 2014 års Demokratiutredning (SOU 2016:5)

2014 års Demokratiutredning fokuserar på ojämlikheten i det politiska utövandet, både avseende vilka som är aktiva i de politiska partierna och i de politiskt styrda organen. Den tar också upp den enskilda individens möjlighet att påverka genom andra vägar än inom dessa system.

Utredningen pekar på olika gruppers ”underrepresentativitet” i det demokratiska utövandet, bland andra kvinnor, ungdomar, personer som är födda i annat land än i Sverige och personer med funktionsnedsättning. Dock gör utredningen sammantaget några viktiga konstaterande, nämligen att antalet medlemmar i de politiska partierna inte längre sjunker, att valdeltagandet har ökat, men att klyftan mellan de som deltar och de som inte gör det har ökat. Sammanfattningsvis märks klassklyftorna tydligt också i det politiska deltagandet på olika nivåer.

Socialdemokraterna i Kronoberg anser att de politiska partierna har ett ansvar att arbeta aktivt med representativiteten vid val till olika poster. Likaså att det är partiets uppgift att vidga den grupp som är aktiva inom den egna organisationen, med tanke på underrepresenterade grupper. Det är viktigt att aldrig bortse från att de socioekonomiska faktorerna har större betydelse, än exempelvis kön och ålder.

Utredningen pekar på att partierna professionaliserar sin verksamhet allt mer. Med det menar man att allt fler arbetar professionellt inom partierna, utan att ha erfarenhet av förtroendeuppdrag.

Socialdemokraterna i Kronoberg anser att det möjligtvis är något som stämmer på central nivå, men vi känner inte helt igen oss i den beskrivningen på lokal och regional nivå.

För att komma till rätta med den skeva representativitet som finns på förtroendeuppdrag föreslår utredningen att de olika partierna ska ha en samordnad process innan val ska förrättas till nämnder och styrelser. Likaså anser man att partierna bör ha som princip att nominera både en man och en kvinna när det ska nomineras till en post.

Socialdemokraterna i Kronoberg förstår tanken bakom dessa förslag, men ser det förstnämnda svårt att förverkliga. Partierna äger enskilt sina nomineringsprocesser, och att samråda med andra om ”sina” kandidater känns mycket främmande. Däremot skulle ibland möjligheten att nominera både en man och en kvinna till en del positioner möjligen kunna fungera, det skulle i vilket fall som helst ”tvinga” partierna att tänka utanför ramarna.

Utredningen pekar på att det är viktigt att vi har många förtroendevalda, att det finns ett egenvärde i att många har erfarenhet av att delta i politiska beslutsprocesser.

Socialdemokraterna i Kronoberg delar den slutsatsen, och anser att tankarna på Storregioner på många sätt motverkar den ståndpunkten.

För att underlätta för demokratiskt arbete föreslår utredningen att vi måste arbeta aktivt med att ändra våra möteskulturer. Utdragna möten måste utgöra undantaget, och det ska finnas möjlighet att vara med på distans. Likaså bör det erbjudas barnomsorg och förskola i samband med möten. Att ledamöter som flyttar till en annan kommun/region under mandatperioden ska kunna ha kvar sina uppdrag också i fullmäktige är en annan sak utredningen lyfter fram. Förtroendevalda på hel- och deltid ska kunna vara föräldralediga och sjukskrivna, precis som alla andra, slår utredningen fast,

Socialdemokraterna i Kronoberg inser att de mötesformer vi idag har kan verka avskräckande och tunga. Vi är beredda att bidra i förnyelseprocessen, men vill samtidigt påpeka att det inte finns några lätta lösningar. Att man som småbarnsförälder ska kunna vara aktiv politiskt är självklart, och utredningens förslag om rätt till barnomsorg under sammanträden kan vara positivt. Likaså anser vi att utredningens förslag avseende föräldraledighet och sjukskrivning är viktiga och riktiga. Avseende förslaget om att man ska kunna sitta kvar i fullmäktige också efter flytt, tål utformningen att tänkas på. Som förtroendevald är man trots allt utsedd att representera medborgarna i det geografiska område som kommunen eller regionen utgör. Om flytten beror på studier på annan ort, där den förtroendevalda har som inriktning att återvända kan förslaget vara ok.

Våld och hot mot förtroendevalda lyfts också fram som ett demokratiproblem, och utredningen fastslår att det i kommunallagen ska införas en bestämmelse som anger att kommunerna och landstingen (regionerna) ska verka för att förtroendevalda ska kunna fullgöra sina uppdrag under trygga och säkra former.

Socialdemokraterna i Kronoberg anser att det är självklart att kommunerna och regionerna har detta ansvar redan idag. Tydligt är det inte något som är självklart överallt, och det kan därför vara möjligt att en formell bestämmelse behövs för att komma tillrätta med den problematiken.

Utredningen diskuterar kring om demokratin och representativiteten kan stärkas genom att man inför tidsbegränsning på hur länge man kan uppbära s.k. tyngre uppdrag, och att detta antingen ska diskuteras och avgöras i de politiska partierna eller i fullmäktige.

Socialdemokraterna i Kronoberg anser att detta är en fråga som helt och hållet ska avgöras av de politiska partierna.

Utredningen för resonemang om medborgarförslag (folkmotioner) i både kommuner, regioner och till riksdagen. När det gäller riksdagen skulle detta vara helt nytt, och för att få upp en folkmotion skulle man ha 1 procent av väljarna bakom sig. Samma sak skulle också gälla för kommuner och regioner.

Socialdemokraterna i Kronoberg anser att det är viktigt att föra ett resonemang om den representativa demokratin kontra direkt demokratin. De förtroendevalda ska ses som medborgarnas representanter, och i den bästa av världar skulle demokratin fungera i kraft av demokratiska val, men utredningen lyfter ju problemet i att den representativa demokratin inte längre anses just representativ. Det är viktigt att demokratiutvecklingens FOKUS läggs på att åtgärda just detta. Medborgarförslag/folkmotioner är ett sätt att gå förbi partierna – på gott och ont. Enprocentregeln känns rimlig i förslag till Riksdagen, men det är tveksamt om den behövs till kommuner och regioner. Risken är att någon som har ett förslag, som har en procent bakom sig tror att det ska gå igenom bara för att man har uppnått det målet. Socialdemokraterna i Kronoberg anser att det är bra att namninsamlingar ska kunna göras digitalt, med hjälp av Bank-ID. Även andra sätt att använda just Bank-Id bör undersökas, från det begränsade uppdraget att justera protokoll till det stora uppdraget att rösta.

Utredningen lyfter fram ansvaret för Medborgardialoger och hur vi ska hantera lokala folkomröstningar. Man anser att det är viktigt att vi klargör redan från början vad som kan förväntas av medborgardialogerna och hur en folkomröstning ska hanteras.

Socialdemokraterna i Kronoberg delar utredningens slutsatser i de här frågorna.

En fråga som lyftes fram i media när utredningen presenterades var försök med sänkt rösträttsålder till 16 år i valen till kommunfullmäktige 2018 och 2022. I realiteten skulle det innebära att genomsnittsåldern för förstagångsväljare skulle bli 18 år istället för nuvarande 20.

Socialdemokraterna i Kronoberg ställer sig inte bakom utredningens förslag till sänkt rösträttsålder. Skulle ett försök till sänkt rösträttsålder genomföras måste det i vart fall gälla samtliga nivåer – dvs riksdag, kommuner och regioner, utan undantag. En sänkt rösträttsålder skulle också föranleda att även andra åldersgränser behöver ses över. Det demokratiska uppdraget får inte ses som mindre viktigt än att t.ex. köpa alkohol, ta körkort etc.

Socialdemokraterna i Kronoberg är beredda att arbeta för att förbättra och förnya demokratin. Ibland handlar det om väldigt konkreta och handfasta åtgärder som ovan, men oftare handlar det om att bryta befintliga strukturer samt att – inte minst – på olika sätt bekämpa klassamballet.

Växjö 2016-06-21

SOCIALDEMOKRATERNA I KRONOBERG

Monica Haider
Ordförande

/gm **Susanna Lif**
Ombudsman